

СЕКЦІЯ 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 316.42.001.76(477)

Більська О.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і управління національним господарством
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

НОВАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ПРОЦЕСАХ СОЦІАЛЬНОГО ІННОВУВАННЯ І МЕХАНІЗМ ЇХ ФОРМУВАННЯ В ПЕРЕХІДНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Стаття присвячена упорядкуванню термінологічного апарату інновування, а саме визначенню сутності і відмінності між поняттями «новація», «нововведення» і «інновація». На його основі запропоновано концепт змісту «соціальних інновацій» та джерельної бази їх формування. Аргументовано, що інновації з соціальним підтекстом здійснюються на базі удосконалення лише певних компонентних поєднань соціальних актів минулого. Доведено, що в такому компонентному спектрі ціннісного наповнення потік соціальних удосконалень стає досить різноманітним і в деякій мірі нецільеспрямованим. Виокремлено механізм формування парасоціальних інновацій і обґрунтовано їх вплив на наслідки інновування.

Ключові слова: інновування, термінологія, оцінка, соціальні інновації, сутність, концепт, формування, деструкції.

Бильская О.В. НОВАЦИИ И ИННОВАЦИИ В ПРОЦЕССАХ СОЦИАЛЬНОГО ИННОВИРОВАНИЯ И МЕХАНИЗМ ИХ ФОРМИРОВАНИЯ В ПЕРЕХОДНОЙ ЭКОНОМИКЕ

Статья посвящена упорядочению терминологического аппарата инновирования, то есть определению сущности и отличий между понятиями «новация», «нововведение» и «инновация». На этой основе предложен концепт содержания «социальных инноваций» и источниковой базы их формирования. Аргументировано, что инновации с социальным подтекстом совершаются на базе усовершенствований лишь определенных компонентных соединений социальных актов прошлого. Доказано, что в таком компонентном спектре ценностного наполнения поток социальных усовершенствований становится очень разнообразным и в определенной мере нецелеориентированным. Выделен механизм формирования парасоциальных инноваций и обосновано их влияние на последствия инновирования.

Ключевые слова: инновирование, терминология, оценка, социальные инновации, сущность, концепт, формирование, деструкции.

Bilskaya O.V. INNOVATIONS AND INNOVATION PROCESSES IN SOCIAL NOVOFINE AND THE MECHANISM OF THEIR FORMATION IN TRANSITION ECONOMIES

The article is devoted to the streamlining of terminology novofine, namely determining the nature of and differences between the concepts of «innovation», «innovation» and «innovation». Based on it proposed a concept of the content of «social innovation» and the original sources of their formation. It argues that innovations with a social function carried out on the basis of improvement of certain component combinations social acts of the past. It is proved that in this component the spectrum connestoga content stream social improvements is becoming quite diverse and to some extent not targeted. A dedicated mechanism for the formation of parasola innovation and justified their impact on the consequences novofine.

Keywords: novofine, terminology, evaluation, social innovation, essence, concept, formation, destruction.

Постановка проблеми. У другій половині ХХ ст. найрозвиненіші країни демонстрували світу вагомі соціальні здобутки, які вражають до останнього часу й спонукають світову спільноту, в тому числі й Україну, до подібних соціально результативних дій. Значним заходом, спрямованим на домінування соціальної спрямованості на національних теренах, було конституційне закріплення випробуваної світовою спільнотою моделі соціальної держави з ринковим механізмом господарювання. В цьому суміщенні, здавалося б, несумісного досить важливим моментом є факт того, що ринок ґрунтується на інтересі виробника, а держава зосереджується на суспільних інтересах. У зв'язку з необхідністю зведення цих різноінтересових потоків в одне русло постали питання теоретико-методологічного супроводу реформаційних перетворень з метою забезпечення формування економічних підвалин консолідації намірів суб'єктів економіки щодо соціальної зорієнтованості на реальні дії й результати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потрібно було осмислити зміст соціальної конверсії вже соціалізованої економіки, потенції до активізації проду-

центів і міру їх соціальної відповідальності з задіянням ринкового механізму господарювання відповідно до змінених умов виробництва. Це вимагало досить копіткої роботи, оскільки в силу української специфіки загальноцивілізаційні цінності втратили свою універсальність, і альтернативою їм могли стати тільки праці вітчизняних вчених, більш адаптовані до відтворення складених реалій. На сьогодні можна послатися на таких науковців, як В. Геєць, В. Голіков, А. Гриценко, Ю. Бажал, І. Лукинов (обґрунтовано сутність і перспективи трансформаційних перетворень) [1; 2]; В. Гришкін, Н. Дєєва, Л. Тимошенко, Ю. Зайцев, (розроблено теоретичні основи соціалізації економіки) [3; 4]; Е. Лібанова, Л. Лісогор, Т. Заяць, О. Новікова, В. Новіков (визначено теоретико-методологічні основи формування людського капіталу і його використання в умовах ринку) [5] та багатьох інших.

Здійснений певною мірою на базі їх розробок комплекс масштабних трансформаційних перетворень щодо запровадження інституту приватного власника, звуження поля втручання держави у господарські процеси, секторного переструктурування

економіки, введення ринкових інститутів й інституцій і т. ін. дозволив реформувати економічну базу країни, але не змінив на краще соціальну реальність. Вона не тільки не отримала відповідного розгортання, а й стала далекою від цивілізаційних вимог. Є всі підстави вважати, що вітчизняна практика не змогла у повній мірі скористатися наявними здобутками учених в силу багатоцільової визначеності соціального в умовах взаємопов'язаних і взаємообумовлених трансформацій. З позицій цих узагальнень певного оптимізму надає проголошений більшістю європейських країн наприкінці ХХ ст. курс на становлення інноваційної економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Треба підкреслити, що вітчизняна економіка теж з недавнього часу формально переорієнтована на інноваційний шлях розвитку. Беззаперечно, втілення моделі інноваційного оновлення економіки країни в умовах вичерпності можливостей екстенсивного соціально-економічного розвитку потенційно є ключем вирішення багатьох викликів сьогодення. Проте тривалий час потенціал інноваційних зрушень пов'язувався виключно з технічними нововведеннями. Безумовно, подібна спрямованість інноваційних процесів ставить в залежність всю соціально-трансформаційну динаміку тільки від змін у виробництві, залишаючи поза увагою потенціал соціалізації.

До наукових розвідок в напрямку соціального інновування активно підключилися вчені різних галузей української науки, а саме Л. Бойко-Бойчук [6], Е. Кучко [7], Л. Антонюк, О. Новікова, О. Воловодова [8], Н. Краснокутська [16], С. Ілляшенко [18] та ін. Але запропоновані ними концепції, які сформувався в період здійснення радикальних трансформацій, мають достатній спектр теоретичних і методологічних розбіжностей. Як наслідок, прийняті до реалізації програми соціального інновування врешті-решт виявляються неспроможними за закладеними у них потенціями впливу адекватно реагувати на допущені деструктивні аспекти в забезпеченні соціальної динаміки. Ці реалії свідчать на користь того, що питання реалізації державою свого соціального призначення через соціальні інновації є настільки організаційно складними, що деякі з них потребують наукового упорядкування в контексті змістовного наповнення, а також витоків формування та технології здійснення.

Мета статті – визначитися з термінологічним апаратом інновування, сутністю й джерельною базою формування «соціальних інновацій» та розкрити асоціальні аспекти їх прояву при впровадженні в практику забезпечення соціально-економічного розвитку в умовах перехідної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. При вивченні фахової літератури виокремлюється досить специфічна ситуація з термінологічним апаратом інновування, за яким поняття «новації», «нововведення» і «інновації» ототожнюються. Постає питання щодо правомірності подібного акту, а отже, і сутності цих категорій.

Згідно національного тлумачного словника «нововведення» трактується як «...те нове, яке недавно або тільки-но ввели» [9, с. 789]. Російське словниково видання надає терміну «нововведення» теж значення «...чого-небудь, нещодавно введенного» [10, с. 690]. Спеціалізований економічний словник прирівнює усі «нововведення» в різних областях і сферах діяльності до «інновацій» [11, с. 155]. Іноземні словникові та спеціалізовані видання зорієнтовані на викорис-

тання поняття «новація», під яким розуміють «оновлення або зміну» [12, с. 482] або нововведення, до яких відносять всі «технічні зміни... у формі нової продукції і більш ефективної технології» [13, с. 9].

У ракурсі словниково-енциклопедичних видань, але з деякими спеціалізованими доповненнями, моделюють формули цих понять і різні автори. Зокрема, подібна спрямованість у баченні сутності «нововведень» характерна і для Н. Терпецького, який відносить до них «...ті очевидні засоби, за допомогою яких наукові відкриття перетворюються у соціальні або економічні зміни» [14, с. 1].

За визначенням А.В. Стовби, «новація» є не чим іншим як «...перехід традиційної системи в якісно новий стан або виникнення такого системного утворення, яке не існувало у даній якості в минулому» [15, с. 7].

Н. Краснокутська досить впевнено стверджує, що «новація» являє собою «...кінцевий метод, принцип, новий порядок, винахід, новий продукт, процес, якісно відмінний від попереднього аналога...» [16, с. 14].

Щодо «інновацій», то їх в одному випадку пов'язують з «...процесом розробки, освоєння, експлуатації та вичерпання виробничо-економічного й організаційного потенціалу, закладених у нововведенні» [17, с. 39], а в іншому з «...кінцевим результатом діяльності по створенню і використанню нововведень» [18, с. 18]. Відомий австрійський економіст Й. Шумпетер, який ввів це поняття в науково-практичний обіг, розумів під ним «нові комбінації» [19, с. 389]. А.В. Стовба ідентифікує з інновацією «...неповну, неоформлену новацію», яка «...являє собою лише джерело суті нового» [15, с. 7]. Можна послатися ще на достатню кількість наукових праць в різних галузях науки, в яких розглядається проблема сутності «інновацій» в контексті різних сфер економіки та видів економічної діяльності, але всі кваліфікаційні визначення «інновацій» загалом формуються у площині односторонності з «новацією» та «нововведеннями» з незначними повторюваннями у різних модифікаціях за відхиленнями від ядра їх елементного наповнення або наступною субстанцією за ними.

На наш погляд, в розмежуванні понять «новація» та «нововведення» і «інновація» є сенс. При цьому, якщо перші два терміни дійсно є тотожними, то третій вимагає додаткового вивчення. Справа у тому, що термін «інновація» складається все з того ж поняття «новація» і приставки «ін», що вже привносить певну відмінність.

Російські науковці Г.Г. Азгальдов і А.В. Костін прийняли до відома тлумачення приставки *in*, репрезентоване в латинській мові, яке переводиться як «в напрямку», а при розгляді всього словоутворення *innovatio* – «в напрямку змін» [20, с. 163]. На противагу їм співробітниця Сучасного гуманітарного університету (м. Москва) Н.В. Черепанова, керуючись етимологією терміну *in*, надає йому значення «внутрішні» та «зсередини» [21, с. 8].

На позиціях подібної метаморфози новацій стоїть і вчений петербургської школи І. Балабанов, який стверджує, що «інновація базується на нововведенні, поіменованому новацією» [22, с. 11]. При порівнянні вочевидь постає протирічність сутнісних понять «інновація» як змін у напрямку і як змін зсередини, а також тлумаченні природи з набуттям новацією приставки «ін».

Виходячи з цих практично різномістовних позицій, які досить виразно описав свого часу родо-

начальник класичної німецької філософії І. Кант, наголосивши, що «...розум бачить лише те, що сам створює за особистим планом» [23, с. 85], є сенс розтлумачити можливі з їх задіянням методологічні конструкції поняття «інновація».

Якщо керуватися розробкою Г.Г.Азгальдова і А.В.Костіна, то «інновацію» слід пов'язувати з позитивно спрямованими змінами об'єкта. Тоді виникає питання про змістовну різницю цієї категорії від «новацій» чи то «нововведень». Такий висновок постає в силу надання рядом авторів подібного змісту саме терміну «новація». Так, І. Перлакі під нововведенням розуміє саме «...будь-яку цілеспрямовану, позитивну і прогресивну зміну...» [24, с. 12], Приблизно в такому ж аспекті тлумачить «нововведення» й А.І. Пригожин, пов'язуючи його з «...цілеспрямованою зміною, яка вносить в середовище впровадження... нові відносно стабільні елементи» [25, с. 29]. У разі схильності до пропозиції Н.В. Черепанової подібні колізії нівелюються, оскільки вона ідентифікує «інновації» зі змінами, які генеруються зсередини соціально-економічної системи, а дії ззовні по модернізації національної економіки назвала «ексноваціями» [21, с. 9]. На цьому розмежуванні Н.В. Черепановою будується методологічна конструкція «новацій», яка охоплює внутрішню системне інновавання і свідоме чи то підсвідоме впровадження нововведень, запозичених ззовні. Привертає увагу зроблене нею застереження з приводу змішування категорій «новація» і «інновація». На думку науковця, в дослідженнях і практичній діяльності, в яких термін «новація» вільно замінюється на «інновація», має місце якщо не логічна помилка, то логічна диверсія. Йдеться, як кажуть, про notionsdisparatae. Справа у тому, що інновації породжуються соціокультурним буттям суспільства відповідно до потреб останнього, а ексновації – нав'язуються політико-економічною елітою і є чужими для соціуму.

Відносно помилок узагальнення одним терміном різних за змістом слів попереджував французький соціолог Шомбар де Лов. Він підкреслював, що «...слово може бути використано у самих різних значеннях, воно може відтворювати різні поняття і здатне виконувати не зовсім одну й ту саму роль...» [26, с. 236].

За такого стану з розробленістю теорії інновацій, яка прирівнює їх джерельну базу до «новацій» та «нововведень», майбутнє перестане бути передбачуваним. Більш того, у дійсності йдеться, на наш погляд, про достатньо мірою не осмислену проблему генерування інноваційного розвитку.

Порозумінню механізмів забезпечення суспільної динаміки на підґрунті інновацій сприяє кваліфікаційний висновок вчених щодо сучасного суспільства як такого, в якому має місце «...переважання інновацій над традицією» [27, с. 4]. Для пояснення досить важливої констатації залучимо ще один науковий аргумент.

Відомо, що поняття «інновація» ввійшло в науковий обіг у XIX ст. за пропозицією вже згаданого вище Й. Шумпетера. Він розумів під ними «...нову якість або властивість засобів виробництва, які можна отримати шляхом удосконалення існуючого устаткування» [11, с. 389]. В подальшому він більш детально розгорнув спектр інновацій з охопленням і інших факторів та сфер соціально-економічної діяльності. Проте головним є не сутність і типологія інновацій, а визначена ним природа їх виникнення.

Це застереження потребує більш пильної уваги, оскільки воно має принципове методологічне наван-

таження. У цьому контексті привертає увагу наголос автора на фразі «удосконалення існуючого». Виходить, що «інновацією» не може бути тільки-но сконструйований предмет. Інновація постає не схожо створеною «новацією», а якісно перетвореним, відомим раніше зразком. Все, що ми відносимо до нового, у своїй більшості запозичує «будівельний матеріал» із попереднього стану системи. Розглядаючи цю, на наш погляд, ключову для порозуміння методології виникнення «інновацій» констатацію, слід наголосити на тому, що людьми для відтворення минулого в теперішньому і майбутньому застосовується таке поняття, як традиція.

Саме традиція виступає одним із дієвих механізмів пристосування людських спільнот до змінюваного середовища через регуляцію норм і цінностей. Як правило, всі зміни в узгоджено діючій спільноті людей проходять по причині вичерпання можливостей вирішення ними життєвих проблем способами, які використовувалися раніше. У процесі осмислення нової реальності суспільство завжди має справу з певною сукупністю вже ідентифікованих станів тої чи іншої сфери економіки. Це повторення закладено в самій соціально-економічній системі. Процес залучення традиції в процеси людської діяльності розгортається у вигляді кола, яке, по суті, є «колом кіл», і віднаходить пояснення в її функціонуванні в змінених умовах, трансцендентному поверненні назад для виявлення у неї гальмуючих елементів і знову – рух вперед для адаптації традиції через її функції у вже зміненому соціумі. Однак важливо врахувати, що задіяні минулі фіксації традиції у сьогоденні слугують джерелом підтримання динаміки спрямованого процесу, який невпинно підводить соціальну систему до більш бажаного людською спільнотою стану. Отже, традиція, задіяна в процес суспільного поступу, реалізує потенціал упорядкування процесів в соціальній системі, забезпечує повторюваність, передбачуваність і контрольованість і сприяє тим самим виведенню їх у площину суспільної доцільності. Все приведенне засвідчує факт того, що традиція не є чимось застиглим, оскільки на кожному етапі її задіяння в суспільні процеси розвитку проходять дії по удосконаленню механізмів реалізації потенційно закладених у ній конструктивних витоків. Доречно зауважити, що традиція не протистоїть змінам, а, навпаки, створює такий просторовий і часовий контекст, який актуалізує зміни. Йдеться про те, що завдяки традиції позитив попереднього етапу суспільного розвитку як стійкий інваріант елементів, цінностей, зв'язків і суспільних відносин переноситься в сучасність. І саме наявність інваріанту, тобто чогось незмінного, детермінує стійкість соціально-економічної системи. Проте статична стійкість не є метою подібної системи, оскільки, за висновком вчених, які займалися дослідженням цього стану, доведено, що «...найменш дієздатними є не перехідні, а стійкі цілісні системи» [28, с. 214]. На цьому парадоксі акцентував увагу і російський вчений М. Моїсеєв, стверджуючи, що «...стійкість, доведена до своєї межі, зупиняє будь-який розвиток. Вона суперечить принципу змінності» [29, с. 42].

Із наведених цитат та і поточних логічних висновків отримуємо підстави висувати, що новаторство завжди спирається на традицію і породжує її з урахуванням змінених обставин. Виходить, що за своєю природою традиція і новація, а отже, й інновація, нерозривно взаємопов'язані. Вони взаємообумовлюють, доповнюють і посилюють одне одного. У такому розумінні традиція надає необхідну передумову до

здійснення креативних процесів, а новація, як їх продукт, стає потенційним джерелом формування нових традицій. Процес продукування новацій ідентифікується з виникненням певних ідей, уявлень, моделей, конструкцій, норм, які виходять за межі складених систем цінностей і викликають ніби перелом у сприйнятті, стереотипів традиції, що стали звичними. Розвиток на основі новацій зорієнтовується на зміну ціннісного наповнення існуючої традиції, переведення їх в нову якість. Новації, як правило, виникають і реалізуються через модернізацію традиції. У разі визнання її суспільством вона інституалізується.

У зв'язку з тим, що практика з питань інновацій є неоднозначною, а спеціальна література на цей рахунок не запропонувала прикінцевих рішень, вважаємо доцільним підтримати вчених, які визначили результатом удосконалень існуючих традицій новацію, складниками якої є зовнішні і внутрішні новаційні конструкти. Проте запозичені ззовні новаційні рішення за семантикою складеного понятійного апарату слід, на наш погляд, іменувати екзонацією.

Зрештою, викладене дає змогу надати схему універсального механізму інноваційного розвитку у національній економіці (рис. 1).

Перш за все вся конструкція механізму інноваційного розвитку побудована на тому, що оновлення існуючих традицій в силу змінених суспільних обставин має безперервний характер. Кожний наступний цикл оновлення ціннісних компонентів регулювання процесів функціонування суспільства не постає відірваним від попереднього, а перебуває у внутрішньому зв'язку з ним.

При цьому удосконалення елементів (U_i), які не відповідають зміненим обставинам, мають бути такими за новаційною силою впливу, щоб забезпечити переведення соціально-економічної системи з фактичного стану у бажаний. Природно, що бажаний стан визначається не довільно, а відповідно закономірностям розвитку. Порозуміння структури оновлюваного циклу потребує чіткого оконтурення процедур, оцінюваних у внутрішньому зв'язку, з іншими елементами циклу. Специфікою привнесення новацій в економіку є своєчасність виявлення невідповідності ціннісного наповнення регуляторного механізму інновацій. Справа у тому, що ще до повного розгортання спектру невідповідностей дістають прояв певні симптоми і тенденції, які слугу-

ють достатньою підставою для їх вивчення і пошуку новаційного рішення.

Звернімо увагу на факт того, що традиція (T_1), будучи минулим за змістом, перебудовується на сучасній основі загалом або в аспекті деяких цінностей, в силу чого не тільки частково відтворюється (T_1), а й оновлюється (T_2). При цьому в онтологічному змісті традиція (T_1) зовсім не спрямована на власне збереження або обов'язкову зміну на (T_2). По великому рахунку, вона є чимось постійним всередині етапних змін (на першому – $T_1 = \text{const}$, на другому – $T_2 = \text{const}$ і т. д.). Її можна прирівняти до фундаменту, на якому постійно формується щось суто нове або оновлене. Основним призначенням традиції є забезпечення зв'язку минулого (T_1) з майбутнім (T_n) через сучасність (T_2).

Доречно зауважити, що новації не є структурним елементом традиції і не обмежуються нею. До того ж будь-яка новація для зайняття відповідного щабля у забезпеченні прогресивного розвитку має бути опосередкована синтезом з існуючою традицією.

В принципі, керуючись описом циклічного новаційного оновлення економіки, можна, на перший погляд, стверджувати про її стереотипність та структурованість і можливості алгоритмізації процесу інноваційного розвитку. Але це ілюзія. Якщо функціонування технічних систем дійсно має стереотипний характер, то функціонування соціальних систем нерозривно пов'язується з іншою категорією динаміки, а саме розвитком. Більш того, якщо технічні системи потребують точної і однозначної реалізації прописаної технології, то соціальні – після рішення однієї проблеми, яка викликає до життя іншу і, як правило, складнішу, віднаходять засоби її вирішення і т. д. Природно, що в силу виокремлених особливостей новаційні процеси в соціальному вимірі порівняно з техніко-технологічною сферою здійснюються з більш високою невизначеністю щодо наслідків їх впровадження та характеризуються складністю у оцінці передбачуваного ефекту. Керуючись приведеними констатаціями, можна вважати, що призначенням традиції соціального плану постає постійна постановка цільового вектору соціальної динаміки шляхом нівелювання метаморфозності та стохастичності множини пропозицій новацій і забезпечення тим самим еволюції системи до деяких стійких макростанів на відповідному етапі суспільної динаміки.

Висловлене вище надає підстави стверджувати, що соціальна традиція на відміну від усіх інших її

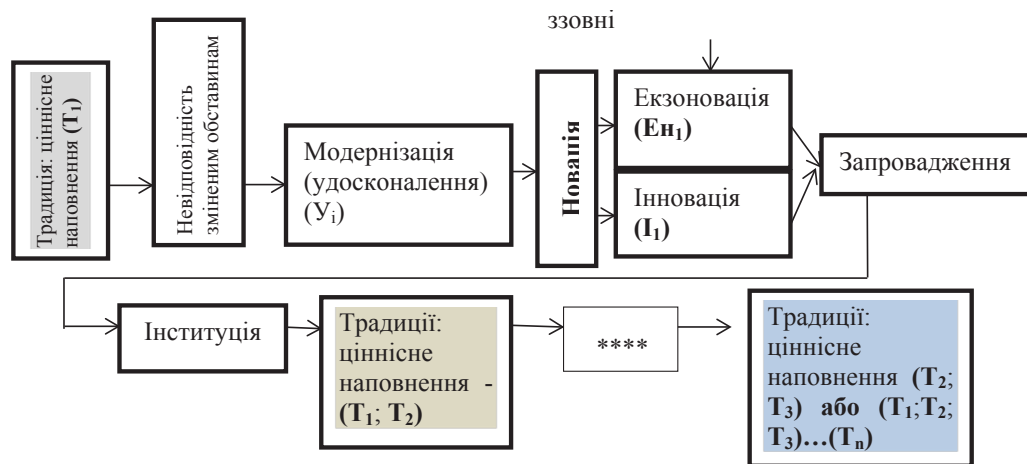

Рис. 1. Механізм циклічного оновлення ціннісного наповнення системи регулювання розвитку

змістовних видів є порівняно більш складним явищем в силу ряду причин. Соціальна традиція є досить різнобічною. Перш за все вона включає у себе багато компонентів. По-друге, володіє інтегративною функцією і рядом під функцій, її обумовлюючих. По-третє, віднаходить своє втілення в достатній кількості мінливих і нестійких форм, способів, підходів тощо. По-четверте, вона є орієнтиром новаційних пошуків. По-п'яте, традиція соціального наповнення виступає засобом регулювання суспільних відносин. По-шосте, виступає засобом закріплення позитивного життєвого досвіду. По-сьоме, є дієвим засобом соціалізації. З приведеного можна стверджувати, що соціальні традиції являють собою концентрат, а то й конгломерат соціальних цінностей.

Одним з можливих способів порозуміння соціальної традиції – це співставлення її з визнаними і описаними конструктами. Традиція утримує зразки діяльності, форми організації праці, відносин, розподілу, засоби і способи, які зарекомендували себе у минулому. Соціальні традиції, які становлять цінність для нинішньої спільноти, сформувалися у минулому і несуть у собі життєздатне «старе», забезпечуючи при підтриманні стійкість соціальних позицій. Традиція є категорією, яка перебуває постійно у русі, долаючи одні соціально організовані стереотипи і створюючи нові. Природно, що при окресленні меж цього поняття виникають складнощі не тільки у практичних працівників, а навіть і у науковців.

Справа у тому, що зв'язок між термінами «традиція-новація» більш складний, ніж здається. Новації з соціальним підтекстом здійснюються на базі удосконалення компонентних поєднань соціальних традицій. В такому компонентному спектрі традицій потік соціальних удосконалень стає досить різноманітним і в деякій мірі не завжди цілеспрямованим. В зв'язку з цим є необхідність констатувати, що порозуміння соціальних новацій потребує їх розширення за рахунок включення до них парасоціальних інновацій та екзонавацій асоціальних. До думки про необхідність виокремлення новацій з негативним або індивідуальним щодо забезпечення позитивних змін прийшли і інші автори.

Так, Ю. Яковець, надаючи класифікацію інновацій, виділив серед них псевдоінновації та анти інновації [30, с. 19]. До перших він відніс ті з них, які пов'язані з хибними шляхами людської винахідливості, а до других – ті, що мають реакційний характер і обумовлюють зворотній рух у тій чи іншій сфері національної економіки. М. Хучек назвав інновації подібного змісту «імітуючими» та «неоригінальними» [31, с. 64].

На наш погляд, інновації соціально-організаційного та інституційного характерів у частині невідповідності вимогам забезпечення суспільної динаміки пов'язуються з тушковими управлінськими рішеннями та неадекватною реакцією на зміни. Префікс «пара» (греч. *para* – біля, при, всупереч, відхилення від чого-небудь або «схожий, але не тотожний»), який означає деформацію змісту позначеного коріневою частиною слова «соціальна» більш точно дозволяє відтворити зміст «інновацій» гальмуючого характеру. В слові «парасоціальна» префікс «пара» надає йому змістовне значення антиподу соціального у його традиційному тлумаченні. Парасоціальність у соціальній практиці акумулює сумарний зміст негативів соціального характеру.

Відносно запровадження в практику соціальних новацій терміна «екзонавація асоціальна», то мова йде про прищлі удосконалення, нав'язані суспіль-

ству, які, як правило, є чужими соціуму. Потрібно відрізнити формальні, а порою і удавані новації, від тих, що дійсно є такими, тобто виводять на якісно інший рівень забезпечення суспільної динаміки в конкретному соціальному просторі. Відверто чужі для соціуму новації являють загрозу суспільству і спроможні його навіть дезорганізувати.

Висновки. Критичний аналіз авторських визначень змісту «новацій», «нововведень» і «інновацій» дозволив виявити ряд принципових неточностей, а подекуди і помилкових підходів, не усунувши які важко розраховувати не тільки на теоретичний пролив, а й на їх ефективне впровадження на національних теренах. Інновації як складовий продукт новацій чи то нововведень постають не щойно створеною «новацією», а якісно перетвореним, відомим раніше зразком. Все, що ми відносимо до нового, у своїй більшості запозичує «будівельний матеріал» із попереднього стану системи.

Інноваційні процеси в соціальному вимірі порівняно з техніко-технологічною сферою здійснюються з більш високою невизначеністю щодо наслідків їх впровадження та характеризуються складністю у оцінці передбачуваного ефекту. Соціальні інновації доцільно ідентифікувати на макрорівні з рішеннями, здатними змінити безпосередньо чи то опосередковано вибірково зафіксовані інститути в різних секторах національної економіки країни на відповідному етапі соціалізаційних перетворень з обов'язковою позитивізацією соціального статусу суб'єктів соціально-економічних процесів. У цьому ракурсі соціальні інновації слід розглядати як драйвер нового формату інноваційної економіки і перспективною науковою течією здатною змінити канонічні уявлення про інноваційні процеси в трансформаційній економіці. Завдання системи управління за такого їх джерельного значення полягає в задіяні потенціалу усіх відомих детермінант забезпечення соціальності. Процес упорядкування та організації процесу соціального інновування за певними правилами та нормами сприятиме, на наш погляд, породженню відносно самостійних і до того ж незалежних від індивідів форм суспільної інтеграції і регулювання відносин між індивідами та їх колективними поєднаннями. І на цьому шляху модернізацій механізми конструювання соціальних інновацій можна передбачити гаму суперечностей з приводу усунення розходження бажаних і реальних умов суспільного життя, які потрібно встановити, ідентифікувати та виокремити ядра і сфери впливу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / За ред. В.М. Гейця. – К. : Логос, 1999. – 498 с.
2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В.М. Геєця. – К. : Ін-т екон. прогнозів; Фенікс, 2003. – 1008 с.
3. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика : [монографія] / Ю. К. Зайцев. – К. : КНЕУ, 2002. – 188 с.
4. Тимошенко Л.М. Інвестиції та інвестування в соціалізації економіки України: теорія, методологія, перспективи : [монографія] / [Л.М.Тимошенко, Н.М. Дєєва, В.О. Гришкін і ін.] ; за ред. Л.М. Тимошенко. – Д. : Пороги, 2005. – 509 с.
5. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір : [колективна монографія] / За ред. Е. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. – 383 с.
6. Бойко-Бойчук Л.В. Поняття «соціальна інновація»: типи визначень, приклади застосування / Л.В. Бойко-Бойчук // Наука і інновації. – 2009. – Т.5. – № 5. – С. 94–99.

7. Кучко Е.Е. Социальные инновации: подходы к определению и классификации / Е.Е. Кучко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2011. – № 9(41). – С. 27–33.
8. Антонюк В.П., Новікова О.Ф., Воловодова О.В. та ін. Соціальні інновації: концептуальні підходи, можливості розвитку та запровадження: наук. доп. / [В.П. Антонюк, О.Ф. Новікова, О.В. Воловодова та ін.]. – Донецьк : Ін-т економіки промисловості НАН України, 2010. – 102 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1728 с.
10. Словарь русского языка в 4-х т. Т. 2 / Ред. кол. (председ.) А.П. Евгеньева. – М. : Гос. изд. ин. и нац. словарей, 1958. – 1013 с.
11. Райсберг Б.А. Современный экономический словарь / [Б.А. Райсберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева]; 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 480 с.
12. Новация // Словарь иностранных слов. – М. : ГИИНС, 1955. – 854 с.
13. Коротяев А.С. Нововведения в промышленности США: разработка и внедрение / А.С. Коротяев. – М. : ИНИОН АН СССР, 1981. – 55 с.
14. Терпецкий Н. Управленческие нововведения: характеристика, планирование, внедрение / Н. Терпецкий. – Вильнюс : ЛитНИИТНИИ, 1985. – 168 с.
15. Стовба А.В. Традиция и новация в развитии современного российского общества : автореф. дис. ... к. филос. н. : спец. 09.00.11 / А.В. Стовба. – Уфа : ФГБОУ ВПО БГУ, 2015. – 21 с.
16. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : [навч. посіб.] / Н.В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
17. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності : [навч. посіб.] / [С.В. Онишко, Т.В. Паєнтко, К.І. Швабій]. – К. : КНТ, 2008. – 256 с.
18. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : [навч. посіб.] / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 278 с.
19. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер ; пер. с нем. – М. : Прогресс, 1982. – 645 с.
20. Азгальдов Г.Г. Интеллектуальная собственность, инновации и квалиметрия / Г.Г. Азгальдов, А.В. Костин // Экономические стратегии. – 2008. – № 2(60). – С. 162–164.
21. Черепанова Н.В. Традиции и новации: социально-философский анализ : автореф. дис. ... к. филос. н. : спец. 09.00.11 / Н.В. Черепанова. – М. : СГУ, 2007. – 21 с.
22. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент : [учеб. пособ.] / И.Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2001. – 304 с.
23. Кант И. Сочинения: в 6 т. Т.3 : Критика чистого разума / И. Кант ; пер. с нем. – М. : Мысль, 1964. – 799 с.
24. Перлаки И. Нововведения в организациях / И. Перлаки. – М. : Экономика, 1980. – 186 с.
25. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия / А.И. Пригожин. – М. : Политиздат, 1989. – 271 с.
26. Chombart de Lauve P.-H. Interaction: Individual and Society / Chombart de Lauve P.-H. // Amer. Social Rev. - April 1966. – V. 31. – № 2. – P. 232–244.
27. Федотова В.Г. Неоклассические модернизации и альтернативы модернизационной теории / В.Г. Федотова // Вопросы философии. – 2002. – № 12. – С. 3–12.
28. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення : [курс лекцій] / А.С. Гальчинський. – К. : АДЕФ-Україна, 2010. – 572 с.
29. Моисеев Н. Алгоритмы развития / Н. Моисеев. – М. : 1987. – 304 с.
30. Яковец Ю. Многоликость инноваций / Ю.Яковец // Эпохальные инновации XXI в. – М. : Экономика, 2004. – 444 с.
31. Хучек М. Социально-экономическое содержание инноваций на предприятии / М. Хучек // Вестник Московского университета. Серия «Экономика». – 1995. – № 1. – С. 62–71.

УДК 330.1

Бурик З.М.

*кандидат наук з державного управління, докторант
Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України*

СТАЛІЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто сутність сталого розвитку, його забезпечення в сучасних умовах функціонування економіки, приклади впровадження концепції та парадигми сталого розвитку, яка включає в себе вимоги до захисту довкілля, соціальної справедливості та відсутності расової й національної дискримінації.

Ключові слова: економіка, парадигма, соціум, довкілля, регіон.

Бурик З.М. УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Рассмотрены сущность устойчивого развития, обеспечение устойчивого развития в современных условиях функционирования экономики, примеры внедрения концепции и парадигмы устойчивого развития, которая включает в себя требования к защите окружающей среды, социальной справедливости и отсутствию расовой и национальной дискриминации.

Ключевые слова: экономика, парадигма, социум, окружающая среда, регион.

Buryk Z.M. SUSTAINABLE DEVELOPMENT REGION IN THE CURRENT ECONOMIC CONDITIONS

In the article the essence of sustainable development, sustainable development in current conditions of the economy, examples of implementation concepts and paradigms of sustainable development, which includes requirements for environmental protection, social justice and the lack of racial and ethnic discrimination.

Keywords: economy, paradigm, society, environment, region.

Постановка проблеми. Сталій розвиток регіону означає підвищення рівня подолання ним несприятливих соціальних, економічних і екологічних ризиків та тенденцій, спроможність регіону забезпечувати збалансований розвиток, саморегулювання, самовдосконалення із максимальним використанням

внутрішніх, а також зовнішніх позитивних ресурсів для задоволення потреб населення регіону.

Забезпечення сталого розвитку в сучасних умовах функціонування економіки України вимагає реалізації стратегії соціально-економічних перетворень, спрямованих на зміну соціальних і економічних при-